

دانشگاه مجازی المصطفی

معاونت پژوهشی و تولید

گزارش نشست علمی پژوهشی

عنوان نشست	بررسی عصمت انبیا از منظر مذہب شیعه
موضوع نشست	عصمت
سخنران	حجت الاسلام دکتر محمد حسین شریفی (استاد همکار دانشگاه مجازی المصطفی)
زبان ارائه	انگلیسی
زمان برگزاری	۲۰ تیر ۱۴۰۱
مکان برگزاری	سالن جلسات دانشگاه مجازی
تعداد شرکت کنندگان	<u>۲۵ نفر آنلاین</u>
لینک دسترسی به محتوای نشست	https://live.mou.ir/pc5thlvi56h7/

متن نشست

بسم الله الرحمن الرحيم

بررسی عصمت انبیاء از منظر مذاهب شیعه

این نشست علمی در تاریخ ۲۰ تیر ماه ۱۴۰۱ به همت معاونت پژوهش دانشگاه مجازی و گروه مطالعات اسلامی برگزار گردید.

استاد محترم در ابتدا به محورهای بحث را بیان کردند که از جمله عصمت در لغت و اصطلاح و محور دوم قلمرو مفهوم عصمت و محور سوم فلسفه عصمت انبیاء (ادله اثبات عصمت انبیاء) می باشد دکتر شریفی در آغاز جلسه به توضیح عصمت در لغت و اصطلاح پرداختند با این بیان که معانی متعددی برای کلمه عصمت ذکر شده است. اما دو معنا است که اکثریت نویسندگان دیکشنری عربی بر آن موافق هستند. این دو معنا برای مثال در لسان العرب ابن منظور آمده است: «عصم: العِصْمَةُ فِي كَلَامِ الْعَرَبِ: الْمَنْعُ وَعِصْمَةُ اللَّهِ عَبْدَهُ: أَنْ يَعْصِمَهُ مِمَّا يُؤْبِقُهُ. عَصَمَهُ يَعْصِمُهُ عَصْمًا: مَنَعَهُ وَوَقَاهُ.

مثال آن در قرآن نیز وجود دارد. آن زمانی که حضرت نوح از پسرش درخواست کرد که سوار کشتی شود و با کافرین نباشد او پاسخ داد: قَالَ سَأْوِي إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ (هود: ۴۳)».

در ادامه دکتر به تعریف دوم که مربوط به علامه حلی و تعریف سوم از علامه طباطبایی را توضیح دادند و اینکه مطابق تعریف دوم علامه حلی معتقد است که عصمت یک لطف خفی و پنهانی الهی است که این لطف را خداوند در حق مکلف انجام می دهد بگونه ای که برای مکلف انگیزه ای برای ترک طاعت و ارتکاب معصیت باقی نمی ماند با اینکه قدرت بر انجام معصیت دارد.

نتیجه: از میان تعاریف ذکر شده بنظر می رسد بهترین تعریف عصمت همان است که علامه حلی ذکر کرده اند، بدین معنی که عصمت یک لطف خفی و پنهانی است که خداوند این لطف را در حق مکلف انجام می دهد به گونه ای که برای مکلف انگیزه ای برای ترک طاعت و ارتکاب معصیت باقی نمی ماند.

استاد محترم در ادامه با توجه به این تعریف بعضی عناصر در تعریف عصمت دخالت دارند:

- ۱: توفیق و لطف، ۲: حفظ و نگهداری شخص از گناه، ۳: گناه در حوزه دینی باشد، ۴: لطف فعل الهی است، ۵: انگیزه ترک طاعت و انجام معصیت از بین می رود، ۶: مکلف قدرت بر معصیت دارد اما انگیزه ای برای انجام آن ندارد.

دومین محوری که استاد محترم به تشریح آن پرداختند قلمرو عصمت است که موضوع عصمت انبیاء در سه جهت مورد بررسی قرار می گیرد:

جهت اول: عصمت در دریافت و ابلاغ وحی

امیر المومنین (ع) در خطبه اول نهج البلاغه می فرماید: وَ اصْطَفَى سُبْحَانَهُ مِنْ وَكَلِهِ أَنْبِيَاءَ أَخَذَ عَلَيَّ الْوَحْيَ مِيثَاقَهُمْ وَعَلَى تَبْلِيغِ الرِّسَالَةِ أَمَانَتَهُمْ لَمَّا بَدَلَ أَكْثَرَ خَلْقِهِ عَهْدَ اللَّهِ إِلَيْهِمْ فَجَهِلُوا حَقَّهُ وَ اتَّخَذُوا الْأَنْدَادَ مَعَهُ وَ اجْتَالَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ عَنْ مَعْرِفَتِهِ وَ اقْتَطَعَتْهُمْ عَنْ عِبَادَتِهِ فَبَعَثَ فِيهِمْ رَسُولَهُ وَ وَاتَرَ إِلَيْهِمْ أَنْبِيَاءَهُ:

در سخنان امام علی (ع) واژه امانت (Trust) جایگاه ویژه ای دارد و بارها بر عصمت در دریافت و ابلاغ وحی پیوند می خورد. یعنی پیامبر (ص) امانت رسالت خود را پاس داشته است.

جهت دوم: عصمت از گناه:

علامه حلی در کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد ج ۱ ص ۳۴۹ می فرماید: عصمت در نبی واجب است چون موجب وثوق او و جلب اعتماد مردم می شود و در نتیجه غرض خداوند از فرستادن نبی و هدایت مردم و وجوب پیروی از او حاصل می شود.

بر طبق نظر امامیه، انبیاء معصوم از هر گونه گناه، خطا و نسیان (چه عمدی و چه سهوی) چه قبل از بعثت و چه بعثت هستند. چرا که در غیر این صورت غرض خداوند از فرستادن نبی حاصل نمی شود. در این بخش، مذاهب مختلف با هم اختلاف نظر دارند: در اینجا برای مثال سه گروه از معتزله و نیز نظر اشاعره را بیان می کنیم:

گروه اول معتزله: انبیاء گناه کبیره مرتکب نمی شوند اما ممکن است گناه صغیره-چه عمدی و چه سهوی- انجام دهند. اما ارتکاب گناه صغیره از مقام معنوی آنان کم نمیکند چرا که انقدر حسنات دارند که این نقاط سیاه را از بین می برد.

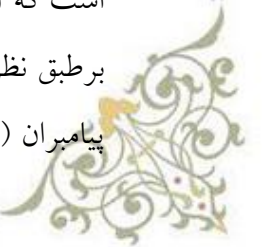
گروه دوم معتزله: فرق اعتقاد این گروه با گروه اول این است که اینان می گویند: ممکن است انبیاء گناه صغیره سهوی انجام دهند نه عمدی

گروه سوم معتزله: انبیاء گناه کبیره مرتکب نمی شوند (چه عمدی و چه سهوی). اما در مورد گناهان صغیره، اگر ملتفت باشند که آن عمل گناه است، انجام نمی دهند. پس اگر عمل گناه صغیره ای را مرتکب شدند، فرض را بر این گرفته بودند که آن عمل گناه نیست.

اشاعره: انبیا مثل سایر افراد بشر هستند و هر گناهی - چه کبیره و چه صغیره، چه سهوی و چه

عمدی - ممکن است از آنان صادر شود و تنها دو معصیت است که هرگز از انبیا صادر نمی شود؛ یکی کفر است که آنان یک لحظه هم به خدا کافر نمی شوند و دیگری کذب است که انبیا ندارند.

بر طبق نظریه امامیه به سبب منافات با آیات قرآن باطل هستند. چرا که برخی آیات قرآن مردم را به پیروی از پیامبران (بدون هیچ شرط و قید و محدودیتی) دعوت می کنند. مانند آیه ۵۹ سوره نساء: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا .

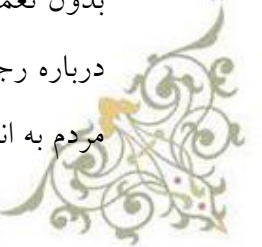
علامه طباطبایی در تفسیر المیزان ج ۴ ص ۴۰۴ می فرماید: لازمه این امر این است که آنان معصوم باشند زیرا اگر پیامبر از آن چه خداوند از آن خشنود نیست سخن می گفت یا در راهی که خدا نمی پسندد گام می نهاد، پیروی از وی جز گمراهی سرانجامی نداشت و فرمان به اطاعت همه جانبه از چنین پیامبری درخور خدای حکیم نبود.

استاد محترم بعد از بیان دو جهت اول به توضیح جهت سوم که عصمت از خطا و نسیان است پرداختند که با این توضیح که آیت الله جوادی آملی در کتاب تفسیر موضوعی قرآن ج ۹ ص ۵ در توضیح این قسم می فرماید: از کمالات برجسته علمی و عملی انبیای الهی، ملکه عصمت است. عصمت هم ملکه ای علمی است و هم ملکه ای عملی. عصمت نظیر عدالت نیست که تنها ملکه ای عملی باشد و انسان را از گناه عمدی و سهوی حفظ کند، بلکه عصمت، انسان را از جهل، خطا، سهو، نسیان، مغالطه در اندیشه و تفکر هم نگره می دارد که انسان هم در بخش علم مصون از اشتباه فهمی است و هم در بخش عمل مصون از کار نارواست. زیرا کسی که در متن احکام دین واقع شده و به روح باطن آنها رسیده است، به وسیله چشم باطن، حقیقت جهان هستی و کمال واقعی را مشاهده می کند و از صراط تکامل دین منحرف و غافل نخواهد شد؛ در حالی که شخصی که خطا و اشتباه و فراموشی داشته باشد، ممکن است از جاده حقیقت منحرف شود.

دکتر شریفی در بخش پایانی سخنان خود فلسفه عصمت انبیاء (دلایل عصمت انبیاء) را تشریح کردند که اهم مطالب این موضوع به این گونه است که اول آنکه جهل و بی خبری و پیروی از شهوات [passions] و وسوسه ها عوامل گناه هستند در حالیکه خداوند به پیامبران از علم خودش عطا کرده است و لذا آنان زشتی گناه را می بینند و با علم به آن از آن دوری می کنند. امیر المومنین (ع) در این باره می فرماید: قرنت الحکمه بالعصمه : عصمت با علم قرین [conjoined] است. امام صادق (ع) می فرماید: المعصوم هو الممتنع بالله من جمیع المحارم. (بحار ج ۲۵ ص ۱۹۴): معصوم کسی است که با استمداد از خدا، از همه گناهان خودداری می کند.

دوم آنکه جلب اعتماد مردم: اگر فردی - حتی یک بار - سو سابقه پیدا کند، اعتماد مردم از او سلب می شود و دیگر حاضر نمی شوند به او اعتماد کنند، امور جامعه را به او بسپارند و به سخنانش گوش فرا دهند و پیوسته آن سو سابقه را به یاد می آورند. این مطلب در امور اقتصادی و سیاسی هم وجود دارد. حتی اگر بدون تعمد در یک سیاست و برنامه ریزی اشتباه کند، باز هم اعتماد مردم از او سلب می شود.

درباره رجل دینی نیز کوچک ترین گناه و نافرمانی خدا، سوء سابقه ای بزرگ به شمار می آید؛ زیرا اعتماد مردم به انبیا و در پی آن حصول غرض از بعثت آنها تنها در سایه اعتقاد به صحت گفتار و سلامتی افعال شان

است و این مسئله، فرع بر معصوم بودن آنها از گناه، در نهان و آشکار به شمار می رود؛ چون پیامبران از عالم غیب و ماورای طبیعت - که در دسترس حواس انسان نیست - خبر می دهند. اگر از دروغ عمدی و سهوی و نسیانی مصون نباشند، اخبار و گزارش آنان اطمینان آور نیستو مجرد ملکه عدالت، کفایت نمی کند؛ زیرا وجود عدالت، احتمال دروغ عمدی را نفی می کند، ولی احتمال سهو و نسیان هنوز به قوت خود باقی است. با چنین احتمالی چگونه می توان به گزارش غیبی آنان اعتماد کرد و سرنوشت ابدی خویش را به گزارش محتمل الخطای آنان سپرد؟؟

از سوی دیگر، عقلا چنان که قول را دلیل بر واقع می دانند، فعل را نیز دلیل بر آن می گیرند. مثلاً چنانکه قول کسی را به این که فلان کار خوب است، دلیل خوبی آن می دانند، انجام دادن آن را هم دلیل جواز آن می شمردند و شکی هم در این نیست که فعل پیامبر همانند قول او بر مردم حجت است. همان طور که خدای سبحان می فرماید:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

پس همان طور که قولش بیانی برای احکام الهی است، فعلش نیز دلالت می کند بر آن چه خدا راضی است. بنابراین اگر معصیتی از پیغمبر سرزند و خودش از آن نهی کند، مردم قول و فعل او را متناقض شمرده و نزد خود خواهند گفت: اگر این شخص، پیغمبری از طرف خداست، گفتار و کردارش دلیل دو پیام متناقض است و دو مطلب متناقض، حق نیست؛ زیرا هریک دیگری را باطل می کند. از این رو به سخنانش مطمئن نمی شوند.

خلاصه اینکه: چون غرض از بعثت پیامبران، هدایت و تکامل انسان هاست، آنها برای حصول این غرض به اعتماد مردم و پیروی آنها نیاز دارند و این جز با معصوم بودن از خطا و گناه به دست نمی آید.

سوم آنکه: رهبری جامعه با این توضیح که لطف خداوند اقتضا دارد افرادی را که برای اداره و رهبری مردم شایسته میدانند و به درستی و پاکدامنی آنان اعتماد دارد به ملت معرفی کند و مسئولیت نگه داری و اجرای احکام الهی را به آنان واگذار نماید تا هدف حق تعالی که عبارت است از تکامل نوع انسان، تأمین شود.

امام، رهبری جامعه را بر عهده دارد و در رفتار و گفتار، اسوه و الگوی مردم است و با توجه به آیه «أطيعوا الله وأطيعوا الرسول وأولى الأمر منكم» - که اطاعت را به طور مطلق بیان کرده است - پیروی از امام به طور مطلق واجب و اطاعت از او در حقیقت، اطاعت از رسول و خداوند است و مخالفت با او، مخالفت با رسول و خدای سبحان به شمار می رود.

نتیجه ای که استاد محترم از این بخش از سخنان خود گرفتند این بود که با پذیرش این مطلب، چاره ای جز معتقد و ملتزم شدن به عصمت امام نیست؛ زیرا اگر از امام، خطا و گناه سرزند یا امکان گناه و خطا در او باشد، اطاعت او به طور مطلق، واجب نخواهد بود؛ چرا که در این صورت، ممکن است دانسته یا ندانسته، از

او امری برخلاف دستورات الهی صادر شود یا از چیزی که خداوند امر فرموده، نهی کند و لازمه این امر آن است که خداوند از طرفی به چیزی امر کند و در همان حال از آن نهی کند و چنین چیزی محال است. در پایان استاد محترم به سوالات مخاطبین آنلاین پاسخ های لازم را ارائه کردند .

مستندات نشست

Scientific Meeting

Research Deputy

An Examination of Infallibility of the Prophets in Shiite Perspective

Dr. Muhammad Hussein Sharifi

11 Jul 2022
10:00 AM (Tehran time)

live.mou.ir/research

link for participating

Al-Mustafa Open University

www.mou.ir

Video (1)

pajohesh Department 2

Chat (Everyone)

shams: hearing plz

shams: but its too low

mousaviseyedehsafa: The picture and sound quality is good

سندکته: بیخلم اسمزمن

11417 محسن سحرفی نژاد: sound quality is not good at all

mousaviseyedehsafa: Please turn up the volume

shams: notice : the voice is too low

11417 محسن سحرفی نژاد: my voice volume is high But...

mousaviseyedehsafa: great thank you

11417 محسن سحرفی نژاد: it is OK

?تارده وگره: بیخلم اسمزمن

pajohesh Department 2: خبر

mousaviseyedehsafa is typing...

Attendees (18)

Active Speakers

Hosts (3)

- pajohesh Department
- pajohesh Department 2
- pajohesh Department 3

Presenters (0)

Participants (15)

- 11417 محسن سحرفی نژاد
- 11417 محسن سحرفی نژاد
- 11955 محبوب
- 12270
- 12635
- 13289

0:41:59 / 1:03:41

Video (1)

pajohesh Department 2

Chat (Everyone)

mousaviseyedehsafa: The picture and sound quality is good

سندکته: بیخلم اسمزمن

11417 محسن سحرفی نژاد: sound quality is not good at all

mousaviseyedehsafa: Please turn up the volume

shams: notice : the voice is too low

11417 محسن سحرفی نژاد: my voice volume is high But...

mousaviseyedehsafa: great thank you

11417 محسن سحرفی نژاد: it is OK

?تارده وگره: بیخلم اسمزمن

pajohesh Department 2: خبر

mousaviseyedehsafa: in neshast vaghan sathe baleai dard , aghar emkanesh hast lotfan govahi hozor sadaer shavad

Attendees (18)

pajohesh Department 2

Hosts (3)

- pajohesh Department
- pajohesh Department 2
- pajohesh Department 3

Presenters (0)

Participants (15)

- 11417 محسن سحرفی نژاد
- 11417 محسن سحرفی نژاد
- 11955 محبوب
- 12270
- 12635
- 13289

0:52:44 / 1:03:41

Dr. Sharifi, 11 Jul 2022 - 20 Tir 1401.jpg

Video (1)

pajohesh Department 2

Chat (Everyone)

11417 محسن محقرقی نژاد: sound quality is not good at all

mousaviseyedehsafa: Please turn up the volume

shams: notice : the voice is too low

11417 محسن محقرقی نژاد: my voice volume is high But...

mousaviseyedehsafa: great thank you

11417 محسن محقرقی نژاد: ۵ is OK

دوره ونگاره: بخند استازمان

pajohesh Department 2: خیر

mousaviseyedehsafa: in neshast vaghan sathae balaei dard . aghar emkanesh haast loifan govahi hozor sadaer shavad

mousaviseyedehsafa: Thank you very much for the excellent scientific meeting Thanks to the professor and Al-Mustafa University

Attendees (18)

pajohesh Department 2

Hosts (3)

- pajohesh Department
- pajohesh Department 2
- pajohesh Department 3

Presenters (0)

Participants (15)

- 11320
- 11417 محسن محقرقی نژاد
- 11878
- 12270
- 12635
- 13289

1:00:36 / 1:03:41

